צט: ערבי פסחים פרק עשירי פסחים

מסורת הש"ס

עין משפט נר מצוה

א א מיי' פ"ו מהל' מלה הלכה יב סמג עשין מה טוש"ע או"ח סי' תעח סעיף ה:
ב ב מיי' שם טור ש"ע או"ח סימן תסב סעיף ה:
ג ג מיי' פ"ו מהל' מלה הלכה ח סמג עשין מח טוש"ע או"ח סימן תעב סעיף ג כהג"ה:
ד ד מיי' שם הלכה ז טוש"ע או"ח שם סעיף יג:
ה ה מיי' שם פ"ו הלכה יב ופ"ל מהלכות שבת הל' ד ופ"ו מהל' יו"ט הל' יח סמג עשין כט ולאוין עה טוש"ע או"ח סי' רמט סעיף ג וסי' תקכט ס"ח בהג"ה:

(תוספות אחרים מערבי פסחים נמצאים בספר רב מרדכי)

ערב פסחים. מי גרסינן ערבי ניתן ומי גרסינן ערב ה"ק ערב שמוחטין בו (ג) פסחים ס"ע ערב פסח רמחון ושני: **לא יאכל** אדם. פירוש לפילו התפלל ומשום מצה כדמתניתן גמי' בכלה התפלת תפלת מנחה לפילו בשאר ימות השנה תפלת כדתנן בפ"ק דשבת (ד' ט:) ות"ת ומה לא יאכל לי מצה לפילו קודם נמי תפלת כדתניתן בירושלמי כל המוכל מצה בערב הפסח כלילו טועל לרוסתו בצית תמיו ולי במיני תרגימא הא אמר בגמרא (ד' קז:) לאכל מטעל הוא במיני תרגימא וי"ל לתיבי במצה עשירה דלא אסר בירושלמי אלא במצה הרחוה לשתת בה מוצאו ואוכלה קודם זמנה אבל מצה עשירה שריא וכן היה נוהג ר"ת:

סמוך למנחה לא יאכל. ואם תאמר והא אמר בכל שעה (לעיל ד' מ.) בזיקוק של נכרים ממלא לדם כריסו מהם ובלבד שיאכל מיד מצה בתמרוסה והכא אסר לאכול לפי' מבעוד יום וי"ל דבתוסה הסעודה לדם מזהר ואינו אוכל כל אוכלו כדי שיאכל מצה לתיאבון אבל מבעוד יום אין לדם מזהר ואוכל כל אוכלו וסבר שעד הלילה יתאוה ואדרבה יהיה שבע יותר כי יתבבך המאכל בפיו והא דתיי רבא לקמן (ד' קז:) דתמרת גריר דלי תמרת מיסעד סעיד בין המוסות הללו תמלי יסתה לף על גב דבתוסה סעודה מזהר מלאכול אוכלו (ג) אבל בשתים לי לסבר להזהר ג"ע מבין לשון בני לויא דגדמת והלל דיק דמי לסעודה אחרת: **עד** שתחשך. מקשי תמלי לילטרין עד שתחשך ועוד דבגמרא גבי שבתות וימים טובים לף קתני ליה ותומר הר"י מקורבי"ל דגבי מצה דווקא בעינן עד שתחשך דתניא בתוספתא[ה] הסבח ומצה ומרור מלוסן משתחשך ומעתה משום דכתיב (שמות יב) ולכלו את הבשר בלילה הזה ומצה ומרור לימקשו לסבח אבל סעודת שבת וימים טובים מני לילל להו מבעוד יום דלמור בפרק תבלת השחר (ברכות דף ס:) מתפלל לדם של שבת בערב שבת ואומר קידוש היום מבעוד יום ואומר מהר' יחילל דבי פרין בגמרא מלי לילל ערבי פסחים כו' לף מני לפנויי דנקט ערבי פסחים משום דבעי למימי עד שתחשך הכבר דשמעינן בלחיהו מקומן (זבחים ד' נו:) דקתני הסבח ליון נאכל בלילה והכא בגב מורמיה מנייה בקולר ורבינו יהודה מירך לפילו לי בעינן גבי שבתות וימים טובים עד שתחשך הכא לילטרין למימי דלתא לשמועינן לפ"ג דשחיטת פסחים מבעוד יום ליון נאכל מבעוד יום כשהר קדשים וכן יש בירושלמי כרים פירקין מני ערב שבת מן המנחה ולמעלה לף ילטעו כלום עד שתחשך: **ואפילו** עני שבישראל[ו] לא יאכל עד שיסב. דקתני דשמך ואין זה דרך חירות ויש מפרשים דלדלעיל קאי עד שתחשך ואפילו עני שבישראל פירוש אפי' עני שלף אכל כמה ימים לף יאכל עד שתחשך: **לא** יפחתו לו[ז]. פי' רשב"ם גבאי לדקה וגרם (ד) לף יפחתו וכן נראה מדלף קתני לף יפחות ל' יחיד וליכא למימר דיפחתו אד' כוסות קאי דאם כן הוה ליה למימי מרבע כוסות בלא מ"ם והא דקאמר מן התמחוי לף ילטע מלקבל כדי לקיים מרבע כוסות. ומרבע כוסות פירש רשב"ם כנגד מרבעה לשוני גאולה וכן ים בירושלמי:

לא יפחתו לו **מארבע כוסות.** מתוך הלשון משמע קלת שלין נותנין לבני ואבני ביתו כי אם לעלמו והוא מוליא את כולם בשלו ובקרא דלמר בפרק תבלת השחר (דף קו.) גבי חזה להוות שבע דגמין ושתי לפל בפרק בכל מערבין (פירוסין דף מ:) גבי זמן משמע קלת שלף היה לכל אחד כום כשלו ובקרא דלמר בגמרא (לקמן דף קח:) השתה מהן לבניו ולבני ביתו יצא דהא דשתה רובא דכסא משמע להם שיעור רובא דכסא ועוד דמשמע לכתחלה לין רגילות להשקותם מיכו ים לדחות בשים כום לעלמם אי נמי בשלו ובני ביתו קטנים אי נמי הגיעו לחינוך [ו]ואין יצחה בכלל ומיהו בגמרא משמע שלריך כל אחד מרבע כוסות דקתני (שם) הכל חייבין במרבע כוסות אחד נשים ואחד תינוקות אחר רבי יהודה מה תועלת לתינוקות ביין משמע לתינוק קטן שלריך כום אף לתינוקות ים לדחות לחייבין לשמוע מרבע כוסות קאמר ומשום חינוך ורלה להחמיר שלריך מרבע כוסות לכל אחד ואחד והמחמיר שלריך ליהר שלא יהא כוסס פגום דאמר בגמרא (לקמן ד' קה:) טעמו פגמו: **מאי** איריא **ערבי פסחים.** ואם תאמר אמאי לף אמרי דחנא בפסחי בפרק כל שעה (לעיל ד' ט.) גבי פת עבה ים לומר משום דבפסחי דתדירי בכל שבוע אי נמי הכא דליכא למיטעי ולמימר דדוקא נקט ערב פסח משום חיוב דמלה לף הוה ליה למימני ערב פסח וכן כרים מקום שנהגו (לעיל ד' כ:) ליכא למיטעי דדוקא בערב הפסח אסור לעשות מלאכה משום קרבן[ו]: **מן** המנחה ולמעלה. השתא סלקא דעתא דלאו דוקא אלא אפילו כל היום אסור למנחה: דילמא

ערב פסחים סמוך למנחה לא יאכל אדם [ב]עד [ג]שתחשך **אפילו עני שבישראל לא יאכל עד שיסב** [ד]ולא יפחתו לו מארבע כוסות של יין ואפילו מן התמחוי: **גמ'** מאי איריא ערבי פסחים אפי' ערבי שבתות וימים טובים נמי דתניא לא יאכל אדם בערבי שבתות וימים טובים מן המנחה ולמעלה כדי שיכנס לשבת כשהוא תאוה דברי רבי יהודה רבי יוסי אומר [ה]אוכל והולך עד שתחשך אמר רב הונא לא צריכא אלא לר' יוסי דאמר אוכל והולך עד שתחשך הני מילי בערבי שבתות וימים טובים אבל בערב הפסח משום חיובא דמצה מודה רב פפא אמר אפילו תימא רבי יהודה התם בערבי שבתות וימים טובים מן המנחה ולמעלה הוא דאסיר סמוך למנחה שרי אבל בערב הפסח אפילו סמוך למנחה נמי אסור ובערב שבת סמוך למנחה שרי והתניא לא יאכל אדם בערב שבת וימים טובים מתשע שעות ולמעלה כדי שיכנס לשבת כשהוא תאוה דברי רבי יהודה רבי יוסי אומר [ו]מאן לימא לן דמתרצתא היא דילמא

ערב פסחים סמוך למנחה. קודם למנחה מעט: **לא יאכל.** כדי שיאכל מצה של מלוה למיתאון מצוה הידור מלוה: **ואפילו עני שבישראל לא יאכל.** גבילי פסחים עד שיסב כדרך בני חורין (ו) זכר למירות במטה ועל השלחן: **אלכלא כוסות.** כנגד ארבעה לשוני גאולה התמורים בגלות מלרים והוליאתי אתכם והצלתי אתכם וגאלתי אתכם ולקחתי אתכם לפרטת ולרת[ג]: **ואפי'.** מתפרנס מתמחוי של לדקה להיינו עני שבעניים לתנן במסכת פאה (פ"ח מ"ז) מי שים לו מזון ג' סעודות לף יטול מן התמחוי: **גמ' כסהוס פתוס.** ולף מכף סעודת שבת על השופע: **לף לריכא.** דקתני ערב פסחים לף יאכל עד שתחשך אלף לרבי יוסי דאמר הולך ואוכל עד שתחשך: **ואפילו תימא.** מתני' נמי רבי יהודה היא ובדין הוא דליתני ערבי פסחים לרבוי סמוך למנחה: **מפסע שעות.** היינו סמוך למנחה: משכשתא

פירוש רבינו שמואל תלמיד רש"י ז"ל

ערבי פסחים סמוך למנחה. מנחה קטנה. קודם למנחה מעט אלי שעה בתחלת שעה עשירית לתנן (לעיל דף נח.) תמיד נשחט בשמונה ומחלה וקרב בתשעה ומחלה נמלאת מנחה קטנה בט' ומחלה וסמוך ליה היינו אלי שעה קודם בסוף שעה תשיעית ותחלת שעה עשירית: **לף יאכל אדם כו'.** כדי שיאכל מצה של מלוה לתיאבון משום הידור מלוה:

ואפילו עני שבישראל לף יאכל. בערבי[ד] פסחים עד שיסב כדרך בני חורין בשעה ועל השלחן זכר למירות: **ולף יפחתו לו.** גבאי לדקה המפרנסין את העניים כדתנן (פאה פ"ח מ"ז) אין פוחתין לעני העובר ממקום לו' לשנה לילך ליפחתו מגבאי לדקה קלי והוא הדין נמי אם לף יתנו לו שלריך שיחזר בכל כחו אלריו אלף מוכרח למילתא נקט ברגילין ליתן לו מרבע כוסות וסדקן מפוכים לפיהן. ומיהו בפ"ל (פ' פת) לא הוזקו בשם רבי אלא במי שאין רגיל ליתן לו אבל רגיל ליתן לו אפילו לא מלא לו כל צרכו: **ואפילו.** הוא מתפרנס מתמחוי של לדקה להיינו עני שבעניים דתנן במסכת פאה (פ"ח מ"ז) מי שים לו מזון ג' סעודות לף יטול מן התמחוי אפילו הכי אם לף נתנו לו גבאי לדקה יכול את מלבושו או יוכל או יסכיר את עלמו בשכיל יין לתרבע כוסות: **גמ' אפילו ערבי שבכוס כו'.** מלינן דרבי יהודה כדי שיהא קידוש ועסודת שבת מונח עליו: **משום חיובא דמצה.** שלף תהא נאכלת על השובע ותיובא דמצה לילה הרלשון מוכה לכתיב (שמות יב) בערב תאכלו מלות: הכי גרסינן **אפילו תימא רבי יהודה פסח מן המנחה ולמעלה כו'.** ממילתיה דר' יהודה קתני מן המנחה ולמעלה ובמתניתין תנן סמוך למנחה: **מפסע שעות ולמעלה.** היינו אלי שעה סמוך למנחה: דילמא

ערב פסחים סמוך למנחה. קודם למנחה מעט: **לף יאכל.** כדי שיאכל מצה של מלוה למיתאון מצוה הידור מלוה: **ואפילו עני שבישראל לף יאכל.** גבילי פסחים עד שיסב כדרך בני חורין (ו) זכר למירות במטה ועל השלחן: **אלכלא כוסות.** כנגד ארבעה לשוני גאולה התמורים בגלות מלרים והוליאתי אתכם והצלתי אתכם וגאלתי אתכם ולקחתי אתכם לפרטת ולרת[ג]: **ואפי'.** מתפרנס מתמחוי של לדקה להיינו עני שבעניים לתנן במסכת פאה (פ"ח מ"ז) מי שים לו מזון ג' סעודות לף יטול מן התמחוי: **גמ' כסהוס פתוס.** ולף מכף סעודת שבת על השופע: **לף לריכא.** דקתני ערב פסחים לף יאכל עד שתחשך אלף לרבי יוסי דאמר הולך ואוכל עד שתחשך: **ואפילו תימא.** מתני' נמי רבי יהודה היא ובדין הוא דליתני ערבי פסחים לרבוי סמוך למנחה: **מפסע שעות.** היינו סמוך למנחה: משכשתא

הגהות הב"ח

(ה) רש"י ד"ה ואפילו עני וכו' כני מורין במטה ועל השלחן זכר לחירות סס"ד: (ו) תוס' ד"ה ערב וכו' ד"ה ערב שבתות כדתנן בו הרבה פסחים: (ז) ד"ה סמוך וכו' מלאכל שיאכל כשחים כל"ל ומיהת אכל מחתך: (ח) ד"ה לף יפחתו פי' בשכ"ם וכו' וגרם. ני"ב פי' בשכ"ם דגרשת קלי על עלמו שלף יאכל עד שתחשך ועד שיסב ושפיפל קלי מנגאי לדקה לף נרסינן ולף יפחתו אלף לף כלף ד"ה:

גליון הש"ם

תוס' ד"ה לא יפחתו וכו' ואין אשתו בכלל. עיין נרכות כד. מ"ה והתניא:

רבינו חננאל

ערב פסחים סמוך למנחה לא יאכל אדם עד שתחשך וכו'. ואמרינן מאי אירילא ערב פסחים אפילו ערבי שבתות וערבי יומים טובים. תניא לא יאכל אדם בערבי שבתות ובערבי יומים טובים מן המנחה ולמעלה כדי שיכנס לשבת כשהוא תאב דברי רבי יהודה. רבי יוסי אומר אוכל והולך עד שתחשך. ועוד תניא לא יאכל אדם מתשע שעות ולמעלה בערבי שבתות ובערבי יומים טובים דברי רבי יהודה. רבי יוסי אומר אוכל והולך עד שתחשך.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com